

سالینی پٹ پوہلی تاکبند، سنکین تاک-10، سال-2018

ملا پازلء کارمرز کنگیں گال "پیپ": بَن بزانتي بَن دروشمی دانشتے

زیابلوچ

نمبشتہ کارء زبان زانت، کراچی

Abstract:

This paper is based on the etymological study of the word "payáp", which was first time used in the poetry of Mullah Fazil. Afterall, different poets used it in different meanings. In this paper, it is tried to search out the etym and meaning from different texts and etymological dictionaries to find out the real meaning of this word.

گچین لبر: ملا پازل، پیپ، پیانی، پیاپیناں، پیاپیں ترونگل، پیاپیں کتلاں، بزانتاں پیاپیناں، نودی شل، استین۔

پاسترناک گوش لیت "گال، ماناء بزانت، سنکین انت"۔ ہمیشہ کا وہ دے ماگالے ء تچک ء راستیں ماناء زانگ لوٹیں گڑامار پیسرء ہماگال ء چندہ جوانی پجارگ لوٹ لیت۔ یک برے کہ گال ء پجار بوت گڑامانا ء زانگ ہم دیر نہ کنت۔ پریشی پجارگ ء پیسرء مار آئی ء اندری ذرو شم تپاسگ لوٹ لیت؛ چوش کہ گال وت سر جمیں گالے یاچہ دگہ گال ء وندانی ہوار کنگ ء جوڑ بوتگ۔

اے درگت ء ماشہ لچہ کار ملا پازل ء کار بستگیں "پیاپیں" ء گال ء تپاسیں کہ واجہ ء ماں شیرے ء چوش کارمرزاتگ:

ہر وہ داب کنت نودی شل

گندیم گونگیں گر کی تل

استین ء پیاپیں ترونگل (دشتی، 2017:529)

چد ء پیسر کہ ماوتی تپاسگ ء نگیجے بہ دیں، چاریں باریں مئے کو اس اے گال ء چے وڑء سر پد بوتگ

آنت۔ "بابائے بلوچی" واجہ سید ہاشمی وتی گال گنج ء تہا لیشی ء بزانت ء چوش گیشیں لیت:

زیابلوچ

"پیاپ: (پے ی ا پ) چہ آپ ء پُ، ہما چیز کہ آئی ء آپ بازمان بہ بیت بلے
گیشتر پہ نیگ ء دگہ ہے رنگیں چیزاں گوئنگ بیت، چہ درستاں مستریں درور ترونگل یا
نمب ء زندیں ترمپ بوت کنت، کوہنیں لچھے ء تہالانت، استین ء پیاپی ترونگل، پہ درور ء ہما
جنگ ء گوش آنت کہ ورنائی ء گڈی ہدء رس اتگ ء چہ ورنائی ء پوست ءے لئہ ء ترمپ ایت
"۔ (ہاشمی، 2000:268)

سیدماں شہ لپہ کار ء الیشی ء پرا تیچ ء چوش کنت:

"پیاپیں: ہمانیگ کہ آپ ءے بازمان۔ پیاپیں ترونگل بزاں مزنیں ترونگل کہ آپ ءے
بازمان انت"۔ (ہاشمی، 2013:201)

چریشاں ابید سید ء وتی شیر ءے ہم پے بزانتاں کار مرزاتگ۔ چوش کہ سید گوش لیت:

پہ کسے پک ء پیاپ انت پہ کسے پیگ ء پون
ماں اے آمید گھس ء مز گردی ات بیت چون

(مراد، 2015: 18)

ڈاکٹر جہاندیدہ وتی بلوچی پاریسی گال گنج ء تہالیشی ء راجوش گیشین لیت:

"پیاپ payāp (ص) ۱۔ پر آب، آبدار» استین ء پیاپیں ترونگل (ملا فاضل) ۲۔ بار نزا»

پہن ء استین ء پیاپیں / دنز ء تامور ء گنج انت (ملا: ۱۸۷) در نزد من ابرو باران زاو پر باران

گرد و غباری بیش نیست" (جہاندیدہ، 1396:617)

واجہ دشتی وتی گال گنج ء تہالیشی ء بزان ء چوش کار لیت:

"پیاپ: (پے۔ یا۔ پ) (س گ) پیاف۔ صاف۔ پاک۔ پک۔ ہما صافیں نوک آپ کہ زمین ء لیگاری ء گند آئی ء

تہا ہوار نہ انت۔ بے پونگ ء پک ء صاف۔ او شیش۔ بے عیب۔ پک آپ۔ پیاپیں: (پ۔ یا۔ پیں) (س گ)

صافیں۔ پکیں۔ پگاریں۔ بے عیبیں۔ او شیشیں"۔ (دشتی 2017:303) واجہ گنی پھوال (2015)

ملاپازلء کارمرز کنگس گال "پیپ": بئن بزانتی بئن دروشمی وانشے

وتی یک نبشائے اے گالء چوش پرار بچ کنت۔ ”پیپیں ترونگل“ پیپء لبزء بئی مانانت پک آپ، ودهے ہے لبز بانء گونڈ گیری دروشمء رتنگ گڑاشیء ”ک“۔ یلہ دیگء پیپ گنگ بیتگ۔ امیت انت کہ اے سکیں کنیں لبزے یا باز ودهانت کہ اشیء کارمرزی ویل کنگ بیتگ چیا کہ اے لبز مارا سرجمیں کنیں شاعریء بس سہ جاہء دست کپیت یکے فاضلء ہے شئیر، دومی جام درکء یک شئیرےء سیمی بی بی سیمکء شئیرےء تہک۔ ہوئے ہے آپ یا ترونگل کہ انگتاز مینء نہ کپتنگ پک آپ گنگ بیت دومی ہے رنگا ہوئے آپ کہ زمینء سر بنت گڑانوک آپ گنگ بنت۔ فاضلء ادا تر مپء بدلء ترونگلء لبزہ کزدن کار مرز کنگ چیا کہ تر مپ چہ سارتیء بدیت گڑا برپ (ترونگل) جوڑ بیت برپء نسبتء ترونگلء جمالیت چہ تر مپء گیشتر انت چیا کہ برپ تر پناکء شفا پیں چیزے کہ دوستء و سپاں گوں سیادی داریت دومی برپ چہ زیاد ہیں سارتیء بدیتء ہے وسپ، ہم دوستنگ انت کہ آدلء سارت کنوک انت۔ بلے ادا ہم لبز پیپء کارمرزیء روانی یا مابعد طبعی کیفیتے ہے لبزء گوں، مگر بچ بگا انت کہ بزاں تو آسمانی چیزے ءے من زمینء آلود گیانی آماچاں۔“ واجہ بشیر احمد ایشیء راجوش سر پد بیت:

”ملنجء ٹہلء رواج کبکی رفتار نودی شترگ انت کہ نرم نرمء کپ انت آئی رنگ گندیم گونگ انت بلے چوچء گرگء نازر کیں تاکء زرد چکیں اسپیتء نازرک انت۔ چوا اسپیتیں جمبرء پٹہء ڈلگء اسپیتیں ترونگلء انت فاضلء ملنج ہما عرشی پرانی دروشم جنت کہ جام درک اش ڈیرہ غازیخانء کوہانی ٹلء گندیت کہ گوں وتی اسپیتیں پوشاکاں گردیء چاپء ء صحبت کنان جامء تنگیں زردء ہوشامء برگء نشنگ انت۔“ (بشیر، 1964)

سیدء بنی بزانت کہ ”چہ آپء پڑ، ہما چیز کہ آئیء آپ بازمان بہ بیت“ ہے پد ر کنت کہ دروشمی ردء سید ایشیء ”پڑ+آپ“ء جوڑ گال سر پد بوگء انت کہ ”ر“ ءے گوں ”سی“ء مٹ بوٹگ یا گوں ”ر“ء کپگء پہ کشا بانی شمک گریء ”سی“ء توار گیش کنگ بوٹگ۔ اے دوئیں وڈ بوت نہ کن آنت پرچاکہ ماں بلوچیء بچ چوشیں درور نیست کہ ”ر“ء گوں ”سی“ء مٹ بہ بیت۔ دومی نیمگء چوشیں درور ہم نہ گواہ

زیابلوچ

لیت کہ اے وڑیں جوڑ گالانی تھا ”ر“ بہ کپ لیت ”ی“ مان دیگ بہ بیت۔ البت چوشیں درور بازانت کہ جوڑ گال ء اولی بہر گوں ”ر“ ء کٹ لیت ء دومی بہر گوں ”آ“ ء بنگج بیت بلے ”ر“ ء گوشاں پہ کپک ء مورے ہم نہ وارت۔ چوش کہ ”برآپ (بر+آپ)، ترآپ (تر+آپ)، چرآپ (چر+آپ)، درامد (در+آمد)، زہرآپ (زہر+آپ)، ء وت ”پڑآپ (پڑ+آپ)“ ء دروشم ء گال۔ پدے ”پڑ+آپ“ ء ”ر“ ڈکلی دروشم ء انت کہ ایشی ء کپک اے وڑیں جاہاں کہ رندی توار گوں کٹاب ء ”آ“ بنگج بیت، چتور منگ بہ بیت کہ ”ر“ اے وڑیں جاہاں سک پادار بیت۔ بزانتی ردے ہم سید ء راسبند زور انت کہ ترونگل ء جند وت تیوگ ء آپے۔ اے ردے ”پڑآپیں“ ء بزانت مان مہ گیشین لیت کہ مان گیشین لیت۔ سید ء چہری بزانت (”گیشتر پہ نیگ ء دگہ ہمرنگیں چیزاں گوٹنگ بیت“ ء کار مرزی ہم ماں ہچ دروشم ء نہ گواہ لیت۔ ہمیشکا بوت کنت کہ اے بزانت وت سید ء پہ ”آپ ء بازی“ ء سوب ء گیش کُرتگ۔ ء دومی چہری بزانت ء کار مرزی ہم ناں ماں ہچ وڑیں کتالے ء دست کپ لیت ناکہ چوشیں کار مرزی ء گواہی ء کسے دات کرت کنت۔ ہمیشکا ایشی ء منگ ہم زور جنت۔

واجہ جہاندیدہ ء اولی بزانت و ہما سید نیگ انت۔ بلے دومی بزانت ”باران ز=ہور گوار“ چہری رد ء و گوں بُن بزانت ء نزکی کنت بلے اے نزکی گال ء بن بزانت ء جند ء در گیتک نہ کنت۔ البت اے شیر کہ واجہ گیگان کرتگ ات گال ء بن بزانت ء یک سابلے ء پہ جوانی پد ر کرت کنت اگاں ماں چہ ”استین ء پیاپیں“ پد ماں پد ہور گواریں استین سر پد بہ بنیں۔ بلے انچوش سما بیت کہ واجہ جہاندیدہ ء سنا انگت ء بن بزانت ء نیمگ ء نہ شنگ کہ اے گال لس ردے گوں ہما برزے بزانتاں زانگ بیت ء مردم ایشی ء رابلوچی گالے ء ردے چار انت۔ ہمیشکا واجہ جہاندیدہ ایشی ء ر ”چہ آپ ء پڑیں استین“ لیک لیت۔

واجہ دشتی ء داتنگیں بزانت ہے ڈس لیت کہ واجہ ایشی ء ر ”چہ“ ”پہک + آپ“ ء سر پد بوگ ء انت۔ واجہ پہوال ء داتنگیں بزانت ماں شیریں چا گردے و شر جاہ کنت بلے مشکل ایش انت کہ اے بزانت ہچو واجہ دشتی ء چہ ”پہک + آپ“ ء زورگ بوتگ ء دروشمی ردے ایشی ء منگ سک زور جنت۔ پرچا کہ ادے ہم ماں بلوچی دروشم زانتی ء چوشیں ہچ وڑیں درور نیست کہ اے وڑیں جوڑ گالانی ”ک“ دور دیگ بہ بیت ء پہ

ملاپازلء کارمرز کُرتکس گال "پیپ": بُن بزانتی بُن دروشمی دانشتے

کشابانی شتم گریء "ی" مان گجگ بہ بیت یا اولی بہرء گڈی "ک" گوں "ی" ء مٹ بہ بیت۔ بلے
چوشیں درور بازانت کہ اولی بہرء گڈی تواراش "ک" انت ءدومی بہرء اولی تواراش "آ" انت۔ ءاے وتی
سرجمیں رنگ ء کار بندگ بنت۔ چوش کہ "نوکاپ (نوک+آپ)، تلکاپ (تلک+آپ)،
سکاؤگ (سک+آؤگ)، لک آستیک (لک+آستیک)"۔ ءدگہ۔ دومی نیمگ ء "پہک آپ" وتی
سرجمیں دروشم ءداں روج مروچی کارمرز بوگ ءانت۔ واجہ بشیر ء چوش کہ لس پرتچے پمیشکا گال ء
دروشم ء بُن بزانت ء گیشنت نہ کنت۔

نوں ماچاریں کہ گال ء زبان زانتی دروشم چے وءءانت ء ملاپازل ء شیرى چاگرد ء تہاچے وءء جاہ
کنت۔ پریشی جوڑشت ء زانگ ء پیسر ء مارالیشی ء ریشک در گجگ لوٹ ایت۔

ریشک ء نیمگ ء کہ چملاں سک دیں تہ ہے سہر ایت کہ اے گال چہ کو نہیں ایرانی *pada-
'footstep' ء ذراتلگ کہ ماں بلوچی ء "پد" ء پارسی ء "پی" بیت۔ "پیپاں" گوں "ا"۔ ء تہ وند
(interfix) ء ہے پارسی "پی" ء پر گیکانی (reduplicated) دروشم (پی+ا+پی) انت کہ ماں
بلوچی دروشم ء رنگلی پدوند "س" ہم گیش کنگ بوتگ۔ بزاں "پیپاں" پارسی گالے کہ ماں بلوچی ء "پد
ماں پد" ء بزانت ء دنت۔ پارسی ء گونے تہ وند ءاے پر گیکانی دروشم گوں ہے وڑیں بزانتی رنگاں باز کار
بندگ بیت چوش کہ "سراسر، لبالب"۔ ءدگہ۔

رنگلی پدوند ء قضمہ چوش انت کہ پہلواناں ہمگون ساچی ء رد ء گیش کرتگ ء ملا ء جند ءوت "پیپاں"
کارمرز اتگ۔ بُرز ء سید ء داتکس بزانت ء تہا سید ءوت ہم "پیپاں" نبشتگ۔ پد ء گپ ایش انت کہ اے
ذراہیں کواساں چوشیں درورے ہم دات نہ کرتگ کہ تہنا "پیپ" ء دروشم کار بندگ بوتگ۔ انچوش کہ
واجہ پہوال ء گوشتگ ات کہ سرجمیں کو نہیں شاعری ءاے گال بس سے جاہ ء کارمرز بوتگ ء سئیں جاہاں
"پیپاں" ء دروشم کار بندگ بوتگ۔ بلے راستی ایش انت کہ اے سئیں جاہاں ہم "پیپاں" کارمرز گ
بوتگ ء رنگلی پدوند ء رنگ رندگیں ناواند ہیں پہلواناں گیش کرتگ ء ایشی ء را بلوچی رنگلی رنگ
داتگ۔ زانکار ہم چہ پہلوانانی "ی" ء گرانز کش (ی+س) کنگ ء بلوچی رنگ دیگ (ے+س) ءرد

زیابلوچ

کپتگ آنت ءہے سرپد بوتگ آنت کہ ”یس“ رنگلی پدوندے ءُ بُن گال ”پیپ“ آنت۔ گالانی چوشیں بدلینگ ءدرگت ءواجہ الی ایسا ”شہ لچہ کار“ عیشد انک ءنبشتہ کنت کہ:

”۔۔۔ دومی سبب ایش آنت کہ ناواندہیں پہلواناں چہ گالانی ناسرپدی ءہے گالانی چند بدل کر تگ آنت کہ چوشیں بدل کر تگیں گالانی بزانت گیشنگ نہ بنت۔“ (ہاشمی،

(2013:17)

"پیانی" ءدروشم و ت ماں پارسی شاعری ءسک باز کار بندگ بوتگ۔ پہ درور:

تراباد احرام آن شکرومی

کہ می نوشی ز لبھائیش پیانی (امیر خسرو دہلوی)

رجانک: پرتو آشکر ءشراب ہرام بات آنت کہ تو چرائی رکلاں اش پدماں پد ءوران ءے۔

پیانی دہ می کھنہ بنوروز

کہ دل پر عشق دارم سینہ پر سوز (عطار)

رجانک: ماں نوروز ءیکوئی کو ہنیں شرابوں بہ دے کہ دلوں چہ اشک ءپرائنت ءسینگوں چہ سوز ءے۔

سینہ ام ز آہ پیانی چاک شد، کو آن طیب

کز تشفی مرہمی بر سینہ بگذار دمرا (تقی بہار)

رجانک: منی سینگ چہ پدماں پدی آہاں چاک گپتگ، کج آنت ہما تیب کہ منی سینگ ءسر ءتسلانی ءمرہے ایر بہ کنت۔

کشت چون برق ز باران پیانی سوزد

می ز اندازہ چوشد بیش، ضرری بختد (سائب تبریزی) رجانک: انچوش

کہ چہ پدماں پدی ہو راں کشار چو بیر ءکپگ ءبُن گپت ہے وڑ ءچہ کساس ءگیش شراب ہم تاوان دنت۔

گڈی درورتگی بہار ءشیرانت کہ چو ملا پازل نیگ ءگوں برپ ءکار بستگ ءے:

برف ہای پیانی دی ماہ

ملا پازلء کارمرز کنگیں گال "پیپ": بئن بزانتی بئن دروشی دانشتے

در درودشت آب شد ناگاہ

رجانک: دی ماه (زمستانی ماه) پدماں پدء ر تنگیں برپ ماں دشت ءدرء ناگت ءآپ بوت۔
ماں بلوچی ء جندء ہم کو نہیں شاعری ءیک دگہ کارمرزی یے کہ جام دُرک ءلچء تہا گندگ بیت ہم ہے پد ر
کنت کہ بلوچی ء ہم اے چو پارسی کارمرزی پء ”پدماں پدء“
ء بزانت ء کارمرزینگ بوتگ۔ چوش کہ جام دُرک ء شیرانت:
”کیز کن بیاپیں کنتاں“

سر جیک ء بازی سنبلان

زلف شپارکیں مارتاں“ (دشتی، 2017:252)

ادء چہ بیاپیں کنتلاں مراد پہک آہیں یا پڑ آہیں کئل نہ انت، بلے انچوش کہ چہ شیرء چاگردء ہم
سہر انت کہ ادء بیاپیں ء کاربندی کنتلانی یک پدماں پدی ہمدی یے نشان کنگ ءانت۔ ہے رنگ ء شہدادء
مہنازء شیرء ہم پء ”یک شلء“ ء بزانت ء کارمرز بوتگ:
کا پری تیلانکے من ءداتگ

کپتگاں بز نشتاں بیاپیناں (کلمتی، 2018:23)

چرے ذراہیں گپاں ہے زانگ بیت کہ وہدے ماں بلوچی کو نہیں شاعری، پء گچین (ہاس) ملائی
دورء یک انچیں گالے کارمرز بہ بیت کہ آئی ء جوڑشت ءدروشانک بلوچی ذروشم زانتی ءدء گیشک ءسک
زور بہ جنت، یک برے دری گالے ء چملاں چارگ بہ بیت کہ ملائی دورء چوناہیگا ہم دری گال باز کاربندگ
بوتگ۔ انچوش کہ سید ملائی دورء پارسی ءدری گالانی کارمرزی ءدرگت ء تران کنت ء گوش ایت کہ ”انچوش
کہ گوشک بوتگ آزمانگ ء پارسی سرکاری زبان ء رنگ ء کارمرز بوتگ ء پارسی ء چہ نیم ء گیش تازی گال
کارمرز بوتگ انت۔ ہے رنگ ء لچمانی تہا ہم پارسی ء تازی گالاں وت ء پء گیک جاگہ داتگ۔ بلکیں گوں
انچیں بز یے ء ساہیل بوتگ انت کہ بلوچی ء جند ہم تاموراں کپتگ“ (ہاشمی، 2013:22)۔ اے
پُژدء ”بیاپیں“ ہم چمیشاں کیے۔

زیابلوچ

"پیاپیں" ءِ پارسی بزانتی ردءِ ملاپازل ءِ شیرءِ یک مانایے چوش دراتک کنت کہ دوست گوں وتی گندیم گونگیں اسپیت اسپیتیں نازرکی ءِ چونودی شل ءِ نرم نرم ءِ داب کنت؛ ادءِ ملاءِ چہری پیکر گوں وتی توامیں گنداکی ءِ اشکناکی رنگ ءِ دُروشاں انچیں وڑے ءِ نکشینگ آنت کہ گنداکی رنگ چم ءِ دل ءِ زیبائیں سارتی یے بکشانیت ءِ اشکناکی چول ماں گوشاں زیر ءِ بہشتیں زرے آباد کنت۔ پدءِ "پیاپیں ترونگل" ءِ کارمرزی ہے پیکر ءِ پرتاب ءِ درانگا زگ ءِ انت کہ وش رنگ ءِ پری دابیں ملنج ءِ نرم نرم ءِ زیر شنزیں رواج شاعر ءِ مارشتی ءِ دانی دنیا ءِ سر ءِ چوپدماں پد گوار وکیں ترونگل ءِ ترندی ءِ سان مند بوگ ءِ انت۔ اے پرتچ اے نیمگ ءِ ہم اشارہ کنت کہ سیمی کڑی "استین ءِ پیاپیں ترونگل" ءِ جاہءِ "استین ءِ پیاپیں ترونگل" بوت کنت۔ انچوش کہ واجہ پیکر شاد (238:2002) ءِ ماں دُریشوکیں سہیل ءِ داتگ۔ پدءِ واجہ شاد ءِ مک ءِ دگہ یک گالے "استنرگ" : ترونگل ءِ توپان (دشتی 48:2017) "کنگ ءِ انت۔" "استنرگ" چہ دوگال "استین + زگ" ءِ جوڑ بوتگ کہ گالشتی بزانت ءِ "استین ءِ یلہ کُرتگیں / داتگیں" بیت۔ اے گال ءِ دومی بہر چہ کونہیں ایرانی 'to leave' zaH* (Cheung 461: 2007) cf. YAv. zā-(zə-) 'to leave (behind)' > za-ka- 'to leave (behind)۔' اے پرتچ ہم اے چیز ءِ نشون دیک ءِ انت کہ اے بند چوناہیگا چار کڑی بندے بوتگ کہ الیشی ءِ سیمی کڑی ماں وہد ءِ مجاں گار بوتگ ءِ "استین ءِ پیاپیں ترونگل / استین ءِ پیاپیں ترونگل" اسل ءِ چارمی کڑی انت۔ پرچاکہ وہدے مالیشی ءِ پد دگوشی وانیں گڑاشری ءِ سر ءِ زانگ دنت کہ اولی دویں کڑی ہمگر نچ انت بلے سیمی کڑی گوش ءِ مئے سستگ کہ "نودی شل ءِ نرمی" ءِ چکءِ "پدماں پد گوار وکیں ترونگل ءِ ترندی" ماناءِ آہنگ ءِ "disturb" کنگ ءِ انت۔ ادءِ منی اے گپ ءِ مک ءِ لچہءِ جوڑشت ہم کنگ ءِ انت کہ اے لچہءِ یک بندے اگاں دو کڑی نیگ انت گڑا دومی بند (چوش کہ "اہوالاں بہ بروشیناں۔۔۔، برگوں کہربائیں ہنگ ء۔۔، رہم کن شپ چراگ سرادانی۔۔، دوشی شپ بزرگ ءِ پاکیں۔۔) چار چار کڑی نیگ انت، وہدیکہ اے بند ءِ دگہ یک بندے ("آسیگوں مکن دردانگ۔۔") ءِ تنہائے کڑی انت۔ دگہ دگوش کرزیں گئے الیش انت ہم کہ بوت کنت ملاپازل ءِ اے بند گوں ملنج ءِ زیبائی ءِ ہمگر نچ نہ انت، بلے موسم ءِ

ملاپازلء کار مرز کونگس گال "پیپ": بون بزانتی بون دروشی داشتے

رنگاں درانگا زگء انتء چہ "گندیم گونگس گر کی تل" ء مراد بیگاہ یاسب سرء ہما سیتیں جمبر انت کہ چہ
روچء شممء گندیم گونگ بیت۔ پرچا کہ ماں کوہنیں شاعریء مہری لچہ لس ردء چہ کپوت ء نگج بوگ ء رند چہ
نوداں کہ گوزایت نوں پہ مہلج یا کلوہ گرء سر بیت۔ پمیشکا واجہ کریم دشتی گوشایت کہ "اگن مئے کوہنیں
شاعریء بچارے آچہ کپوت ء نوداں ہچ در نہ انت" (دشتی، 2009: 23)۔

پہ در ورشے مرید لچہ انت کہ:

”جی کعبتہ اللہء کپوت

وشیں رسالتاں بزیر

رؤ بندء نکشیں کاگداں

بنداش ماں سبزیں بانزلاں

بال کن گوں نوداں ہمرواں

زیرء براش گوں دیرواں“ (شاد، 2016: 71)

ہے وڑء شے مرید اے لچہ کہ:

”بیاوکپوت پرنکی گودیں

سبزیں زری نوداں گوزے

ایردے حریریں بانزلاں

برے زری نوداں گراں“ (شاد، 2016: 95)

ملاپازل ء وئی یک لچے کہ:

”اوکپوت سبزیں مرغ سخن سنجیں

رہ تئی دریاء زرانت لنجیں

میل کن چوسب ء رنگیں نودء

ایرکپ ماں گنجیں گودرء زیدء“ (شاد، 2002: 212)

زیا بلوچ

ہے رنگِ پازلِ ہے لپہ ہم چہ کپوت (”باگانی کپودر سبزیں / توتی زیرِ ءُوش لبریں۔۔) ءُنگیج
بیت۔ اے مانا ءُردءِ گڑا ”ہر وہد داب کنت نودی شل۔۔“ باید نگیجی دو کڑی یں بند ءُ رندی بند بہ بیت۔
بوت کنت اے رد ہم پہلواناں ٹگیننگ۔ اگاں چوش ہم بہ بیت ایشی ءُ یک کڑی یے گارانت۔
آسری تران:

اے گال ءُ درگت ءُ مئے دیم ءُ زانکارانی دو گیشواری آتنگ۔ یک ٹولی یے ایشی ءُرا ”پُراپ“ ءُ گونڈ
گپتیں دروشم گوش ایت ءُ دومی ٹولی ”پسک آپ“ ءُ۔ اے دو یں دیدانکاں پمیشکا جان نیست کہ یک نیمگے
اے وڑیں گونڈ گری (کہ ماں بُر ءُ دا تگیں جوڑ گالی چا گرد ءُ تپاسگ بوتگ) بلوچی ءُ دروشمی تب ءُ نہ انت ءُ
دومی نیمگ ءُ ہے گال گوں ہے بزانت ءُ ماں پارسى ءُ دیکا کار مرز بوگ ءُ انت کہ شیر ءُ چا گرد ءُ ہم وت ءُ پہ
جوانی جاہ دات کنت۔ پد ءُ اے گپ ءُ کساس ہمک لبرانت سر پد انت کہ ملائی دور ءُ پارسى ءُ تازی گال باز
کار مرز بوتگ۔ اے پُرد ءُ مئے کر ءُ چوشیں راہے پشت نہ کپ ایت کہ ہر وڑ ءُ ما ایشی ءُرا بلوچی ءُ جاگ ءُ گور ءُ
بہ دیں۔

☆ دومی کڑی پکیر شاد ءُ جان ممد دشتی ءُ کر ءُ گندگ نہ بیت۔ گلام رسول کلمتی ءُ کہ من جست کُرت، گوشت
لے کہ من ءُ اے کڑی واجہ یوسپ گچی ءُ داتگ۔

ملاپازلءکار مرز کړنگیس گال "پیپ": بڼ بزانتی ءبڼ دروشمی دانشته

شوندات:

- بلوچ، بشیر احمد (1968)، جبر زانتیس فاضل، ماہتاک الس، کراچی۔
- بلوچ، زیا (2018)، بلوچی ریشتک زانتی گال گنج، رئیس چاپ ءشتک جاہ۔
- جہاندیدہ، عبدالغفور (1396)، بلوچی۔ پارسی بزانت بلد، انتشارات معین، تہران۔
- دشتی، جان محمد ([2017] 2015)، بلوچی لبرز بلد، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ۔
- دشتی، جان محمد (2017)، دوش انتت عہدی دؤر بلوچانی، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ۔
- دشتی، کریم (2009)، دل زریت بولان، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ۔
- غنی پھوال (2015)، پیاپیں ترونگل،
- فقیر شاد (2002)، دُرپشوکیں سہیل، آزات جمالدینی اکیڈمی، کراچی۔
- کلمتی، غلام رسول (2018)، رند لاشار جنگ ایک نظم، سید ہاشمی ریفرنس کتابجاہ، کراچی۔
- مراد، رحمن (2015)، بُرد، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ۔
- ہاشمی، سید (2000)، سید گنج، سید ہاشمی اکیڈمی، کراچی۔
- ہاشمی، سید (2013)، شلچہ کار (ملا فاضل رند)، سید ہاشمی اکیڈمی، گوادر۔

Cheung, Jhonny (2007), Etymological Dictionary of the Iranian Verb, Leiden: Brill.

<http://ganjoor.net> (accessed 13, 06, 2018)

<http://baask.com/diwwan/index.php?topic=9101.0> (accessed 13, 06, 2018)

